

ZBOROVANJA

100 let Turistovskega kluba Skala

Spletni dogodek, 29. 1. 2021

Konec januarja je v organizaciji Gornjesavska muzeja oziroma njegove enote Slovenskega planinskega muzeja, potekal posvet, poimenovali so ga »kolokvij«, ob 100-letnici ustanovitve Turistovskega kluba Skala (TKS). V vabilu na posvet so zapisali: »Iz družine idealističnih, celo romantičnih, v gore zaljubljenih rosno mladih ljudi je v obdobju med obema vojna nastala močna organizacija – Turistovski klub Skala. Pomenil je začetek organiziranega slovenskega alpinizma. Obdobje delovanja Skale velja za eno najbolj vsestransko bogatih v slovenski planinski – gorniški zgodovini. Skrbeli so za plezanje in alpinistiko, smučanje in sankanje, za kulturno dejavnost, gradnjo zavetišč, markiranje poti in reševanje ponesrečencev, pa tudi za razvedrilo in izlete. Klub je bil ustanovljen na svečnico, 2. februarja, leta 1921. V dvajsetih letih delovanja je zrasel v močno avantgardno organizacijo. V začetku druge svetovne vojne je zaradi obvezne priključitve italijanski organizaciji raje prenehal delovati«.

Na posvetu je bilo predstavljenih enajst referatov. Približno polovica predstavitev je bila posvečena skalaški gorniški dejavnosti, med drugim tudi s poudarkom na ženskem alpinizmu med obema svetovnjima vojnoma, niso pa seveda manjkale tudi najpomembnejše prelomnice v dvajsetletnem delovanju kluba kot tudi najpomembnejši posamezniki, manjkal ni niti zamejski pogled na njihovo delovanje. Dva prispevka sta izpostavila hranjenje skalaške dediščine v muzejih – v Muzeju športa v Planici in Slovenskem planinskem muzeju v Mojstrani.

Želja organizatorjev je bila, da se ne izpostavi zgolj gorniška dejavnost TKS, pač pa tudi prispevek njihovih članov k znanosti in umetnosti. Tako je bila predstavljena še pretežno nepreučena korespondenca Henrika Tume, ki jo hranijo v Raziskovalni postaji ZRC SAZU v Novi Gorici, dobili pa smo tudi muzikološki pogled na Stanka Ravnika, skladatelja in pianista, ki je kot skalaš bolj poznan po svoji fotografski dejavnosti. K sodelovanju smo bili povabljeni tudi geografi (Matjaž Geršič (slika 1), Primož Gašperič in podpisani, vsi ZRC SAZU Geografski inštitut Antona Melika), in sicer, da predstavimo vlogo Rudolfa Badjura in Henrika Tume na področju zemljepisnih imen oziroma natančneje mikrotoponimov. Prvi je sicer med geografi najbolj znan po svoji *Ljudski geografiji* (1953) in zemljevidih (slika 2), drugi pa po delu *Imenoslovje Julijskih Alp* (1929). Na področju mikrotoponimov sta tako Badjura kot Tuma zapustila neprecenljivo dediščino, saj so le-ti v gorskem svetu še posebej ogroženi,

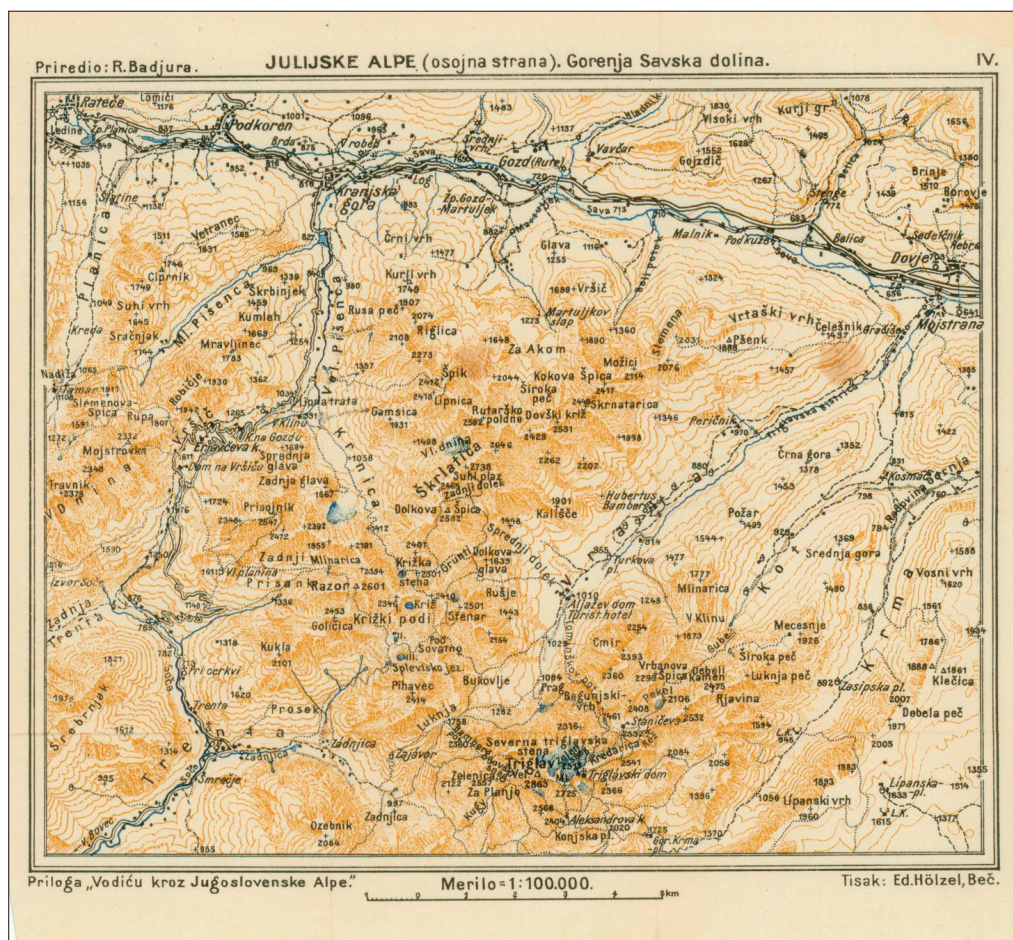

Slika 1: Geografski prispevek o Rodolfu Badjuri in Henriku Tumi je predstavil Matjaž Geršič.

ker se njihova vloga zaradi opuščanja gospodarjenja na višjih nadmorskih višinah izgublja, s tem pa številna zemljepisna izginjajo in z njimi naša nesovna kulturna dediščina. V gradivu, ki sta ga zbirala več desetletij, sta prepoznala tudi narodni pomen, saj sta se z ohranjanjem domačih izrazov borila proti potujčevanju. Žal pa njuna zbrana zemljepisna imena (z nekaterimi izjemami) lokacijsko niso opredeljena.

Izvlčki s posveta so objavljeni v knjižici izvlčkov, ki je dostopna na spletni strani: <https://www.planinskimuzej.si/wp-content/uploads/2021/01/100-LET-TURISTOVSKEGA-KLUBA-SKALA-kon%C4%8Dn-a-1.pdf>, celotni referati (z izjemo enega) pa so objavljeni v monografiji z naslovom *Kvišku kakor skala vodi naša pot: Ob stoletnici nastanka Turistovskega kluba Skala* (2021; slika 3). Posebna monografija posvečena TKS z naslovom *Kratka zgodovina Turistovskega kluba Skala* (2017), pa je izšla ob 95-letnici ustanovitve in je prosto dostopna na spletni strani: https://www.planinskimuzej.si/wp-content/uploads/2021/01/Kratka_zgodovina_Turistovskega_kluba_Skala.pdf.

Matija Zorn

Slika 2: Zemljevid »osojne strani« Julijskih Alp Rudolfa Badjura je bil priložen njegovemu vodniku *Julijske Alpe* iz leta 1922.

Slika 3: Referati s posvetovanja so objavljeni v posebni monografiji, ki jo je souredil podpisani.

3. evropska regionalna konferenca Partnerstva za ekosistemske storitve (*Ecosystem Services Partnership EU – ESP Europe 2021 Regional Conference*)

Tartu, Estonija, 7.–10. 6. 2021

Med 7. in 10. junijem je v Tartuju, najstarejšem mestu v Estoniji, potekala tretja evropska regionalna konferenca Partnerstva za ekosistemske storitve (*Ecosystem Services Partnership EU – ESP Europe 2021 Regional Conference*). Konferenca bi morala potekati že junija 2020, a je bila zaradi pandemije Covida-19 prestavljena in tokrat prvič organizirana hibridno. To pomeni, da je del predstavitev potekal v živo v konferenčnih dvoranah, drug del pa v spletnem prostoru, pri čemer smo vsi lahko spremljali poljubne sekcije in predstavitve. Kljub temu, da spletno druženje ne more nadomestiti predavanj in razprav v živo, so pozitivni vidiki takšnih srečanj prihranek časa, energije in zmanjševanje izpustov toplogrednih plinov.

Konferenca se je udeležilo 460 delegatov iz 51 držav, od tega 31 evropskih. V živo je bilo v Tartuju prisotnih zgolj 55 udeležencev. Naslov tokratne konference je bil »Ekosistemske storitve – znanost, politika in praksa ob soočenju z globalnimi spremembami« (*Ecosystem Services Science, Policy and Practice in the face of Global Changes*). V hibridnem konferenčnem prostoru se je v štirih dneh zvrstilo 6 plenarnih predavanj, v 38 sekcijah, organiziranih v sklopu različnih delovnih, tematskih in sektorskih skupin, pa je bilo predstavljenih več kot 425 znanstvenih predstavitev.

Slovenijo smo na konferenci s plakatом, na katerem smo predstavili izsledke sistematičnega kartiranja raziskav o ekosistemskih storitvah v Sloveniji, zastopali Mateja Šmid Hribar (Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU) Suzana Vurunič (Zavod za gozdove, OE Nazarje) in Anže Japelj (Gozdarski inštitut). Celotna študija je objavljena v tej številki Geografskega vestnika. Vsi omenjeni smo del neuradne *Skupine za obravnavo ekosistemskih storitev v Sloveniji*.

Več podrobnosti o konferenci si lahko preberete na konferenčni spletni strani: <https://www.esconference.org/europe2020/wiki/650138/proceedings>. Naslednja konferenca Partnerstva za ekosistemske storitve bo potekala med 10. in 14. oktobrom 2022 v Heraklionu na Kreti.

Mateja Šmid Hribar

Mednarodni posvet o nasprotju interesov pri uporabi alpskega prostora

Innsbruck, Avstrija, 16.–18. 6. 2021

Pod okriljem Univerze v Innsbrucku oziroma njenega Inštituta za zgodovinske vede in evropsko etnologijo (*Institut für Geschichtswissenschaften und Europäische Ethnologie*) je konec aprila potekal dvodnevni mednarodni posvet, ki je v ospredje postavil različne interese pri uporabi alpskega prostora (uradni nemški in angleški naslov: *Nutzungskonflikte im Alpenraum/Conflicts of use in the Alpine region*). Posvet je bil organiziran v okviru projekta *Issues with Europe: A Network analysis of the German-speaking Alpine Conservation Movement (1975–2005)* (Evropski izzivi: Mrežna analiza okoljskega gibanja v nemško govorečih alpskih deželah (1975–2005)), ki ga financirajo nemška (DFG), avstrijska (FWF) in švicarska (SNF) znanstvena fundacija. Na podlagi poziva za prijavo prispevkov, je bilo za posvet izbranih štirinajst prispevkov – pet iz Švice, štiri iz Avstrije, po dva iz Nemčije in Italije in eden iz Slovenije. Posvet, ki zaradi pandemičnih razmer ni potekal na Univerzi v Innsbrucku, temveč prek spleta, je potekal v nemškem in angleškem jeziku. Prispevki so bili tematsko razdeljeni v štiri »panele«: koncepti, volkovi, kmetijstvo in regionalno planiranje, izven tega okvira pa je bilo predavanje o izsledkih projekta, ki je posvet organiziral.

Pri uporabi alpskega prostora se prepletajo predvsem okoljski, turistični in drugi gospodarski interesi ter interesi transportnega prometa, katerih zahteve in potrebe so pretežno povezane z izven alpskimi težnjami, ki niso vedno v skladu s potrebami lokalnega prebivalstva, ki jim Alpe služijo kot življenjski, kulturni in gospodarski prostor. Niso pa nasprotja interesov prisotna zgolj med »izven« in »notranje« alpskimi težnjami, temveč tudi znotraj teh skupin. Zato ni presenečenje, da so se predstavitve v okviru zgoraj naštetih panelov pretežno posvetile temam, kot so: turizem, promet, energija, okoljevarstvo, kmetijstvo in gozdarstvo ter kultura. Glede okoljevarstva omenimo zgolj primer Tirolske, kjer imajo zaradi stalno naraščajočega prometa proti in iz Italije, že od sedemdesetih let prejšnjega stoletja prisotna gibanja proti tranzitnemu prometu. V edinem slovenskem prispevku sva Blaž Komac in podpisani (oba ZRC SAZU Geografski inštitut Antona Melika) na primeru Posočja poudarila preplet interesov glede vodne energije. Alpe so namreč pomemben vodni vir za vodno oskrbo in gospodarstvo, zato jih glede rabe zaznamuje dvojnost. Na eni strani je »neokrnjena« gorska narava (slika 1), na drugi pa stalne težnje po (iz)rabi naravnih virov (slika 2). Vodni potencial v Alpah so že zgodaj uporabili za transport in pridobivanje energije, v zadnjem stoletju predvsem električne. Tudi Posočje je bilo stalen »poligon« za velike hidroenergetske načrte. V 20. stoletju so na srednjem in spodnjem toku Soče v Sloveniji zgradili več hidroelektrarn, ki letno proizvedejo 1150 GWh električne energije. Zaradi ocene, da porabljajo le tretjino razpoložljive energije, pa so stalne težnje po gradnji novih. Prvi načrti segajo v čas pred drugo svetovno vojno, stalna gradbena prizadevanja pa do sodobnosti. Nasproti tem interesom se je oblikovala naravovarstvena zavest ter turistične težnje po izrabi. Daljši povzetek slovenskega predavanja je bil objavljen v Sobotni prilogi časnika *Delo* (31. julija 2021) ter v knjigi *Regionalni razvoj včeraj, danes, jutri* (2021; <https://doi.org/10.3986/9789610505921>) z naslovom »Stoletje (ne)participativnosti: gradnja hidroelektrarn v Posočju«.

Poleg predstavitev udeležencev je bila organizirana tudi zanimiva virtualna ekskurzija oziroma »Sprehod skozi zgodovino doline Inn«, katere lokacije pa bi bilo veliko lepše videti v živo. Prispevki s posvetovanja bodo objavljeni v 27. številki serijske publikacije *Geschichte der Alpen – Histoire des Alpes – Storia delle Alpi* (2022; <https://www.labisalp.arc.usi.ch/en/publicazioni/histoire-des-alpes-storia-delle-alpi-geschichte-der-alpen>).

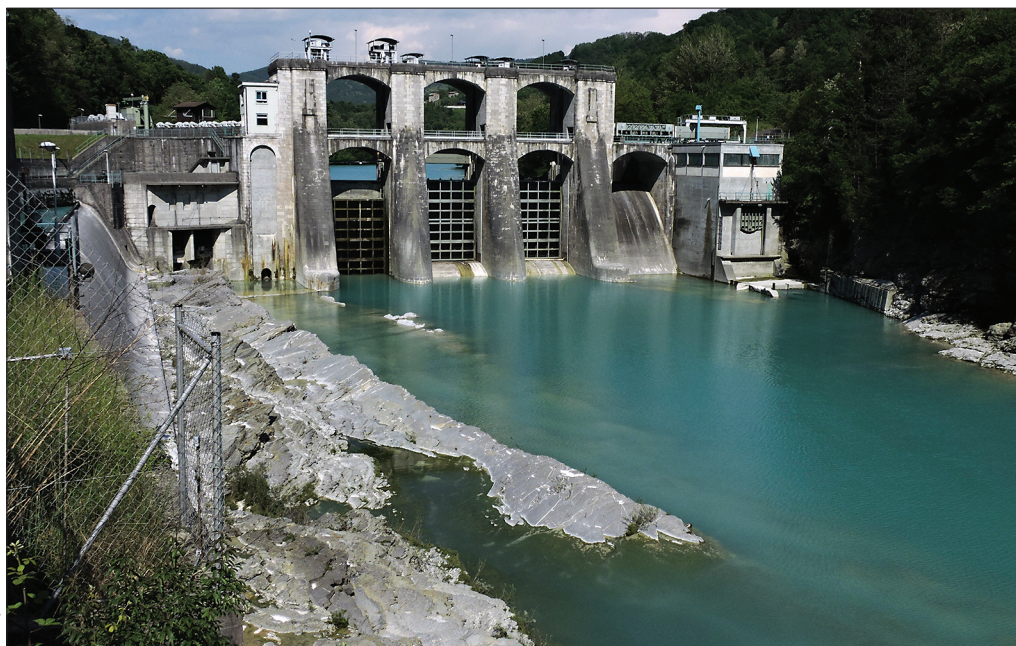
Matija Zorn

MATIJA ZORN

Slika 1: Neokrnjena gorska narava v Posočju je privlačna za številne turiste – slap Boka.

MATIJA ZORN

Slika 2: Vodni potencial reke Soče je pomemben za pridobivanje hidroenergije – pregrada Ajba, zgrajena za potrebe HE Plave, ki je začela obratovati leta 1940.

